

Список використаних джерел:

1. Фрицький О. Ф. Конституційне право України: Підручник. – К. : Юрінком Інтер, 2002. – 536 с.
2. Скрипнюк О. Конституційний лад України: ознаки, принципи, гарантії / О. Скрипнюк // Вісник ЦВК. – 2008. – № 14. – С. 45-52.
3. Погорілко В. Ф, Федоренко В. Л. Референдне право України: Навч. посіб. – К. : Ліра-К, 2006. – 366 с.
4. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної. Ради України 28 червня 1996 р. – К. : Феміна, 1996.

Невмивака Н.С.

студентка,

Науковий керівник: Пелех І.В.

*кандидат юридичних наук, викладач,
Запорізький національний університет*

**ЮРИДИЧНІ ГАРАНТІЇ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА:
ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА**

Конституційно-правові гарантії прав і свобод особистості є одним з основних елементів конституційно-правового статусу людини і громадянина в Україні. Поряд з правосуб'єктністю, конституційними принципами і громадянством вони є пріоритетним інститутом у системі національного конституційного права. Без існування гарантій проголошені права і свободи втрачають сенс. В широкому розумінні конституційно-правові гарантії прав і свобод людини і громадянина можна розглядати як складову правової системи України взагалі. Конституцією та законодавством України достатньо повно визначені основні права і свободи людини і громадянина, правова природа яких в цілому досліджена вітчизняними та зарубіжними вченими. Проте, до останнього часу в науці конституційного права не створено теоретичних засад гарантій прав і свобод людини і громадянина в Україні, немає фундаментальних наукових досліджень цієї проблеми, а нечисленні праці з окремих аспектів характеризуються наявністю великого розмаїття думок (часто суперечливих) [1, с. 3].

Розвиток сучасних наукових досліджень гарантій прав і свобод людини і громадянина йде завдяки плідній праці українських вчених В.І. Андрейцева, М.О. Баймуратова, В.К. Забігайла, В.М. Кампо, В.В. Копейчикова, О.А. Костюченка, В.О. Котюка, В.В. Кравченка, М.І. Малишка, П.Ф. Мартиненка, А.А. Нечитайленка, В.О. Нікітюка, М.П. Орзіха, А.Ю. Олійника, В.Ф. Погорілка, І.М. Погребного, П.М. Рабіновича, Ю.І. Римаренка, В.М. Селіванова, О.Ф. Скакун, О.В. Сурілова, В.Я. Тація, Ю.М. Тодики, О.Ф. Фрицького, В.М. Шаповала, Ю.С. Шемшученка та інших. У сучасних умовах підвищується інтерес до проблеми гарантій прав і свобод людини як в Україні, так і в зарубіжних країнах.

Важливим елементом конституційно-правового статусу людини і громадянина є гарантії цих прав і свобод. Під гарантіями конституційних прав і свобод людини і громадянина прийнято розуміти систему умов і засобів,

юридичних механізмів забезпечення належної реалізації визначених Конституцією та законами України прав і свобод людини і громадянина [2].

Юридичні гарантії є специфічним правовим засобом забезпечення, реалізації, охорони та захисту прав людини та громадянина; першочергового значення вони набувають при практичній реалізації суб'єктивних прав громадянина. Тобто, юридичні гарантії – це передбачені законом спеціальні (специфічні) засоби практичного забезпечення прав та свобод людини і громадянина. Конституція України створює широку юридичну основу для активізації діяльності по забезпеченню юридичних гарантій прав людини та громадянина. Важливим напрямком розвитку та вдосконалення юридичних гарантій прав громадянина є встановлення збалансованості правових засобів у забезпеченні правомірної реалізації прав та свобод, а також посилення їх зв'язків із засобами охорони прав, їх поступовий розвиток. Іншими словами, закономірність посилення узгодженості та урівноваженості розвитку юридичних гарантій охоплює не тільки всю систему, але й складові її підсистеми засобів реалізації та охорони прав людини та громадянина [3].

До юридичних засобів реалізації прав відносяться закріплені нормами межі прав та засоби конкретизації свобод і обов'язків громадянина; юридичні факти, з якими пов'язана їх реалізація; процесуальні форми здійснення прав; засоби примусу та стимулювання (заохочення) правомірної реалізації прав і свобод [3]. Конституція України є гарантом прав громадянина, оскільки вона гарантує кожній людині широке коло політичних, соціальних та економічних прав і свобод. Зокрема, кожна людина має право на вільний розвиток своєї особистості та має обов'язки перед суспільством, в якому забезпечується вільний розвиток особистості (ст. 23 Конституції України). Отже, до юридичних гарантій прав та свобод людини і громадянина відносяться насамперед норми-принципи Конституції та інших законів, які містять гарантії або є гарантіями. Серед них важливу роль відіграють і процесуальні норми [4].

До юридичних гарантій слід віднести також юридичні обов'язки та юридичну відповідальність. Під юридичною відповідальністю розуміється встановлений законодавством і забезпечений державою юридичний обов'язок правопорушника зазнати (понести) позбавлення певних благ, цінностей, які йому належать (позбавлення волі або обмеження у правах, позбавлення прав на майно шляхом його конфіскації, стягнення штрафів та ін.). Тобто це форма впливу на порушників, реакція держави на порушення правових норм, прав та свобод людини. Правові обмеження як елемент (наслідок) юридичної відповідальності можна розглядати і як самостійний та ефективний засіб правового забезпечення прав і свобод людини і громадянина. Адже шляхом застосування спеціальних нормативно-правових обмежень створюються умови, які спонукають конкретних осіб до неухильного виконання конституційних обов'язків. Крім того, виконання юридичних обов'язків може забезпечуватись шляхом заохочення, матеріального стимулювання тощо. Як бачимо, юридичні гарантії складаються з різноманітних правових та організаційних механізмів (процедур), завдяки яким забезпечується соціально-правова захищеність особи, прав та свобод людини і громадянина [3].

Норми та положення Конституції про основні права, свободи та обов'язки людини і громадянина, з моменту вступу їх в законну силу, є

нормами прямої дії як безпосередньо діюче право вищої юридичної сили. На практичну реалізацію всіх цих та інших конституційних приписів і має бути спрямована діяльність державних органів та політичних організацій [4].

Деякі статті Конституції України дають пряму вказівку законодавцю про встановлення законом певного порядку реалізації та забезпечення конституційних прав і свобод («умови здійснення цього права визначаються законом», «у встановленому законом порядку», «відповідно до закону» тощо). Це означає, що деталі порядку використання конституційного права та свобод визначаються поточним законодавством і не обов'язково, щоб він у всіх без винятку випадках переглядався. Проте законодавець за відсутності додаткової гарантії забезпечення права людини, а також за наявності соціальної потреби може (і навіть зобов'язаний) удосконалити встановлений чинним законодавством порядок реалізації того або іншого конституційного права чи свободи, може взагалі переглянути його. Підставою для цього є сам зміст Конституції України, потреба у наданні їй життєвої сили [4].

Наприклад, ст. 41 Конституції України надає кожному право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю. Право приватної власності набувається в порядку, визначеному законом. Законодавець може (за наявності, звичайно, економічної чи соціальної потреби) вдосконалити порядок володіння, користування і розпорядження правом приватної власності, або навіть змінити його. Конституцією закріплено право направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення, або особисто звертатися до органів державної влади, місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів, які зобов'язані розглянути звернення і дати обґрунтовану відповідь у встановлений законом термін (ст. 40) [4]. Це змінює природу звернень, підвищує їх значення, встановлює і правові гарантії, які мають знайти свою конкретизацію у поточних законодавчих актах. Вдосконалення розгляду та вирішення звернень громадян може тривати.

Гарантом прав і свобод людини і громадянина є Президент У країни (ст. 102). В межах своєї компетенції організаційну діяльність по забезпеченню прав і свобод людини, громадянина, відповідно до Конституції, здійснюють Кабінет Міністрів України (ст. 116 п. 2); місцеві держанні адміністрації (ст. 119, п. 2); прокуратура (ст. 121); Конституційний Суд України та суди загальної юрисдикції; органи місцевого самоврядування та інші [4].

Надавши загальну характеристику юридичним гарантіям прав людини та громадянина, можемо підсумувати, що конституційно-правові гарантії прав і свобод людини і громадянина в Україні – це передбачена Конституцією і законами України система правових норм, організаційних засобів і способів, умов і вимог, за допомогою яких здійснюється охорона і захист прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина. Місце конституційно-правових гарантій прав і свобод людини і громадянина визначається їх правовою природою, пов'язаною з правами і свободами людини і громадянина, які є самостійним інститутом конституційного права, конституційно-правового статусу особи і пріоритетним видом гарантій в системі гарантій конституційного ладу України. Позитивним явищем правотворчої діяльності нашої держави є те, що вперше законодавчо закріплено і розвивається інститут конституційно-правової відповідальності органів державної влади і посадових осіб, посилення юридичної відповідальності новим Кримінальним

кодексом за порушення деяких прав і свобод громадян, а також узаконення відповідальності за екоцид, геноцид та інші.

Список використаних джерел:

1. Заворотченко Т. М. Конституційно-правові гарантії прав і свобод людини і громадянина в Україні [Електронний ресурс]: Т. М. Заворотченко. – Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_low/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=ARD&P21DBN=ARD&Z21ID=&Image_file_name=DOC/2002/02ztmlgu.zip&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1
2. Гарантії прав і свобод людини і громадянина в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pidruchniki.com/>
3. Юридичні гарантії прав людини та громадянина [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lutskrada.gov.ua/yurydychni-garantiyi-prav-lyudyny-ta-gromadyanyna>
4. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

Овчаренко К.О.

студентка,

Науковий керівник: Пелех І.В.

кандидат юридичних наук, викладач,

Запорізький національний університет

ГРОМАДЯНСТВО УКРАЇНИ

Важливим структурним елементом правового статусу особи є громадянство – стійкий політико-правовий зв'язок людини з державою, у відповідності до якого на неї розповсюджується суверенна державна влада як у межах держави, так і поза нею.

Громадянство створює єдині взаємні права та обов'язки для людини і держави. Саме з ним пов'язані найсуттєвіші наслідки для обох сторін – обсяг прав, обов'язків і відповідальності держави та громадянина.

Інститут громадянства і його проблеми знайшли відображення у працях В. Я. Бойцова, Л. Д. Воєводіна, А. І. Денисова, А. М. Колодія, В. В. Кравченка, А. В. Мещерякова, А. Ю. Олійника, В. Ф. Погорілка, П. М. Рабіновича, В. М. Сафронова, Ю. М. Тодики, О. Ф. Фрицького, М. І. Хавронюка, В. М. Шаповала та ін. Історичні аспекти становлення та розвитку інституту громадянства в Україні досліджували О. Л. Копиленко, В. С. Кульчицький, О. М. Мироненко та ін.

На думку Т. Хаммара «громадянство України» – є основою держави, це важлива ланка сучасної світової політичної системи. І якщо територія держави визначається географічними кордонами, то кордони між народами визначаються законами про громадянство [1].

Науковець Подаєнко Ю. Л. зазначає, що поняття «громадянство» – це «активне членство» у суспільно-політичному житті соціуму [2].

Західний дослідник Е. Лінклейтер визначає громадянство як членство у політичній спільноті, що є показником та проявом ідентичності людей [2].